

РЕШЕНИЕ № 2

София, 21 февруари 2019 г.
(Обн. – ДВ, бр. 19 от 05.03.2019 г.)

Конституционният съд в състав: председател: Борис Велчев, членове: Георги Ангелов, Анастас Анастасов, Гроздан Илиев, Мариана Карагьозова –Финкова, Константин Пенчев, Филип Димитров, Таня Райковска, Надежда Джелепова, Павлина Панова, Атанас Семов, Красимир Влахов, при участието на секретар-протоколиста Кристина Енчева, разгледа в закрито заседание на 21 февруари 2019 г. конституционно дело № 2/2018 г., докладвано от съдия Георги Ангелов.

Постъпило е искане от Върховния касационен съд за установяване на противоконституционността на чл. 230 от Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 77 от 18.09.2018 г.; ЗСВ).

Оспореният текст гласи:

„Чл. 230. (Изм. - ДВ, бр. 90 от 2017 г.) (1) В случаите по чл. 132 от Конституцията на Република България, когато съдия, прокурор или следовател е привлечен като обвиняем, съответната колегия на Висшия съдебен съвет временно го отстранява от длъжност до приключване на наказателното производство.

(2) Когато, извън случаите по ал. 1, съдия, прокурор или следовател е привлечен като обвиняем за престъпление от общ характер, съответната колегия на Висшия съдебен съвет може да го отстрани от длъжност до приключването на наказателното производство. Колегията може да изслуша съдията, прокурора или следователя преди вземането на решение.

(3) Срокът на временното отстраняване от длъжност в досъдебното производство не може да надвишава срока по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс. За периода на временното отстраняване от длъжност на съдията, прокурора и следователя се заплаща възнаграждение в размер на минималната работна заплата.

(4) При изтичане на срока по чл. 234, ал. 8 от Наказателно-процесуалния кодекс и при спиране на наказателното производство временно отстраненият съдия, прокурор или следовател може да поиска от съответната колегия на Висшия съдебен съвет с решение да го възстанови на заеманата длъжност. Отказът подлежи на обжалване пред Върховния административен съд по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(5) Искането за временно отстраняване от длъжност по ал. 1 и 2 се прави от главния прокурор по предложение на наблюдаващия прокурор и се мотивира.

(6) В случаите, когато по отношение на съдия, прокурор или следовател е постановена мярка за неотклонение задържане под стража, той се смята за

временно отстранен от длъжност от датата на влизане в сила на съдебния акт, с който се постановява мярката.“

В искането се твърди, че разпоредбите противоречат на чл. 4, ал. 1 (правова държава), чл. 6, ал. 2 (равенство пред закона и забрана за дискриминация), чл. 31, ал. 4 (презумпция за невинност), чл. 48, ал. 1 и ал. 3 (право на труд и свободен избор на професия) във връзка с чл. 16 (гарантиране и защита на труда от закона), и чл. 56 (право на защита) от Конституцията.

Искането е допуснато до разглеждане по същество.

Постъпилите становища и правни мнения по основателността му могат да бъдат представени в две групи.

Според Народното събрание, Министерския съвет, министъра на правосъдието, главния прокурор и Асоциацията на прокурорите в България то е неоснователно. Според Върховния административен съд, Висшия адвокатски съвет и Съюза на съдиите в България искането е основателно.

За да се произнесе, Конституционният съд взе предвид следното:

Съдът вече е разглеждал повече или по-малко подобни случаи, свързани с правното положение на държавните служители и служителите в МВР. Техните разрешения (решение № 5 от 2016 г., решение № 1 от 2017 г. и решение № 10 от 2018 г. на Конституционния съд), са отчасти приложими и по настоящото дело. Без да е необходимо да бъдат подробно повтаряни, те могат да се обобщят така:

Правоотношенията на съдии, прокурори и следователи (магистратските правоотношения) не са трудови, защото се пораждат, променят и прекратяват не от трудов договор – институт на частното, а от институт на публичното право – индивидуален административен, т. е. властнически акт (инвеститура), на съответната колегия на Висшия съдебен съвет (ВСС). Това са самостоятелен и специфичен вид административни правоотношения при осъществяването на съдебната власт като проявление на държавната власт по смисъла на чл. 8 от Конституцията.

Тъй като магистратите полагат труд, за който получават възнаграждение, ползват различни видове отпуски, подлежат на командироване и пр., спрямо тях са приложими принципите и разпоредбите на международните правни актове и на вътрешното законодателство, свързани с правото на труд и неговата защита. Член 229 ЗСВ изрично предвижда субсидиарното прилагане на Кодекса на труда за неуредените в раздел „Права и задължения“ от ЗСВ въпроси (решение № 1 от 2017 г. на Конституционния съд).

„Временно отстраняване от длъжност“ по смисъла на чл. 230 ЗСВ означава забрана магистратът да упражнява правомощията си по магистратското правоотношение, което продължава да съществува, от момента на привличането му като обвиняем до приключването на наказателното производство (ал. 1 и ал. 2) или до настъпването на обстоятелствата по ал. 4 на този член. При съществуването на това правоотношение за магистрата важат всички основания за несъвместимост по

чл. 195, ал. 1 – 3 ЗСВ. Единственият начин той да се освободи от несъвместимостта е да подаде оставка.

Временното отстраняване от длъжност, следователно, ограничава едновременно правото на труд и правото на свободен избор на професия съответно по чл. 48, ал. 1, изр. 1 и ал. 3, предл. 1 от Конституцията. Социалните права на гражданите не са абсолютни и магистратите не правят изключение. Конституцията допуска ограничаването им в името на друга висша конституционна ценност.

Временното отстраняване от длъжност по чл. 230, ал. 1 и ал. 2 ЗСВ не е мярка на процесуална принуда, каквато е отстраняването от съда по чл. 69, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), приложим и спрямо магистратите. Принудата по НПК е процесуална, защото процесуална е целта ѝ – защита на истинността на доказването в наказателното производство.

Фактическият състав на отстраняването по ЗСВ не съдържа пречки за обективно, всестранно и пълно изясняване на обстоятелствата по делото. Напротив, по хипотеза в случая такива няма, иначе отстраняването би било разпоредено от съда и повторното му отстраняване от съответната колегия на ВСС не би било нужно. Целта на отстраняването не е защитата на доказването, за която самият чл. 69, ал. 1 НПК е достатъчен.

Временното отстраняване не е и принудителна административна мярка по смисъла на чл. 22 Закона за административните нарушения и наказания (обн., ДВ, бр. 92 1969 г., посл. доп., бр. 38 от 2018 г.).

Следователно целта на оспорените първи две алинеи на чл. 230 ЗСВ не е да се защити наказателния процес. Техните разпоредби защитават „специфичния авторитет“ (решение № 5 от 2016 г. и № 10 от 2018 г. на Конституционния съд), т. е. престижа на съдебната власт.

Както разпоредбата в ал. 1, така и тази в ал. 2 на чл. 230 от Закона за съдебната власт (ЗСВ) са предназначени несъмнено да защитят престижа на съдебната власт, изведен като конституционна ценност в чл. 129, ал. 3, т. 5 от Конституцията. Накърняването на престижа на съдебната власт е изрично посочено от конституционния законодател като едно от основанията за освобождаване от длъжност на съдия, прокурор или следовател. Съгласно чл. 129, ал. 1 от основния закон, компетентна да направи това е съответната колегия на Висшия съдебен съвет (ВСС) по определен от закона ред (чл. 133 от основния закон), който включва и анализ, преценка и взимане на решение за прекратяване на магистратските правоотношения. Важното е, че решението за това се взима от съответната колегия на ВСС и както при всеки процес на взимане на решение е налице гарантирана възможност за избор на поведение от структура на ВСС – орган, специално създаден от конституционния законодател да администрира и осигурява кадрово съдебната власт и така да гарантира нейната вътрешна и външна независимост.

По аргумент за по-силното основание, съответната колегия на ВСС, макар това да не е изрично предвидено от основния закон, е компетентна и да отстрани временно съдия, прокурор или следовател в хипотезата на привличане като

обвиняем в случаи по чл. 132 от Конституцията, водена от същата легитимна цел. Това правомощие на съответните колегии на ВСС е уредено на законово равнище. Поставяйки легитимна цел, обаче, законодателят специално в ал. 1 от чл. 230 ЗСВ предвижда средство за постигането ѝ, което застрашава вътрешната и външна независимост на съдебната власт.

Независимостта на съдебната власт е основен фактор за нейния престиж. Единствено за съдебната власт Конституцията прогласява независимостта като иманентен белег. По смисъла на чл. 230, ал. 1 от ЗСВ съответните колегии на ВСС действат не като решаващ, т.е. имащ възможност да прецени и избере позицията си, орган на съдебната власт, основано на конституционния им статус. Според оспорената ал. 1 на чл. 230 от ЗСВ, съответните колегии на ВСС гласуват решение за временното отстраняване, при което само потвърждават предписаното от законодателя *ex lege* разрешение, инициативата за което е на прокурора, и го обличат във формата на свое решение. Автоматизмът на действие на съответните колегии на ВСС в този случай представлява нарушаване на независимостта на съдебната власт, разбирана и като независимост на всеки от органите на съдебната власт спрямо другите при осъществяване на конституционните им функции. Предвид спецификата на дейност на органите на съдебната власт - съд, прокуратура и следствие, известна асиметрия в тежестта на всеки от тях е възможна за различните фази на наказателното производство, но е недопустимо тя да ерозира принципа на независимост на съдебната власт.

Да се лишат съответните колегии на ВСС от възможност да преценяват дали магистратът да бъде временно отстранен от длъжност или не, като са задължени да изпълнят предписаното от законодателя в чл. 230, ал. 1 от ЗСВ, е несъвместимо с принципа на независимост на съдебната власт.

В своята съвкупност разпоредбите на чл. 117, 118 и 120 ал. 1 във връзка с чл. 4 ал. 1 от Конституцията въвеждат „специфичния авторитет“ или „престижа“ на съдебната власт в самостоятелна конституционна ценност. Изискванията за съхраняване на престижа на съдебната власт са специфични и следователно защитата ѝ може да се различава от тази на престижа на която и да била друга държавна служба. Това оправдава въвеждането на специфична защита по законодателен ред, каквато е предвидена в съдържанието на атакуваната ал. 2 на чл. 230 ЗСВ.

Доколкото става въпрос за разграничими ценности, тази защита е независима от и не следва да се смесва със защитата, предвидена в чл. 69 от НПК за нуждите на наказателния процес по конкретно дело.

Очевидно е, че в повечето случаи магистрат, над когото тегне заплахата от наказателна санкция и от действия на прокурора в наказателния процес, трудно би могъл да отстои своята независимост. Както беше посочено по-горе, автоматичното отстраняване от длъжност на магистрат, не е конституционносъобразно разрешение на този проблем.

Ето защо уместно и конституционносъобразно е предоставянето на ВСС на възможността да извърши преценка дали специфичната защита на престижа на

съдебната власт следва да се постави в действие или не във всеки конкретен случай.

От конституционноправна гледна точка принципът на разделение на властите (и тяхната независимост) е първичен източник на институционен взаимоконтрол и баланс и от там – основна гаранция за всички права и свободи на гражданите в правовата държава.

Взаимоконтролът при разделението на властите не може и не трябва да бъде основан само на чисто правни съображения, а и на естествената конкуренция между институциите, което мотивира една от тях да се противопостави на накърняването на правата на гражданите от друга.

Това се отнася особено за защитата на независимостта на носителите на власт от нечий произвол. Затова исторически е бил създаден и институтът на имунитета. В ограничен вид аналогична функция по нашата Конституция изпълнява Висшият съдебен съвет чрез своите колегии.

В случаите по чл. 230 ал. 2.от ЗСВ задачата на ВСС не е да правораздава, а да прояви властническа воля, чрез която да избере да защити ли или не магистрат срещу евентуален произвол. Решението на ВСС в този случай не разрешава наказателноправния казус, а единствено възпира настъпването (до окончателното му разрешаване) на една от предвидените в закона последици от инициране на наказателното преследване – временно отстраняване на магистрат от длъжност.

Конституционносъобразността на съдържанието на атакуваната разпоредба на чл. 230 ал. 2 би се обезсмислила, ако бъде запазено изключението, въведено с фразата „*извън случаите по ал. 1*“. При това приемайки, че атакуваната разпоредба на чл. 230 ал. 1 е противоконституционна, Конституционният съд би влязъл в противоречие със собствените си мотиви и би ги превърнал в правен абсурд, ако остави в действие това изключение. Ето защо единствено фразата „*извън случаите по ал.1*“ в оспорената ал. 2 следва да бъде обявена за противоконституционна.

Оспорените разпоредби на ал. ал. 3, 4 и 5 на чл. 230 ЗСВ са логически свързани и обслужват приложението на мярката по ал. 2. Нито една от тях не е противоконституционна на собствено основание, доколкото гарантира права или конкретизира процедура по гореспоменатата разпоредба.

Оспорената ал. 6 на чл. 230 ЗСВ въвежда специфично основание за отстраняване от длъжност, когато е взета мярка за неотклонение „задържане под стража“. Очевидно е, че за времето, през което е задържан, магистратът е във физическа невъзможност да упражнява правомощията си.

Следователно временното отстраняване ще възникне и ще съществува докато е налице задържането на магистрата под стража, т. е. – при режима на тази мярка за неотклонение по НПК.

Разпоредбата на чл. 230, ал. 6 ЗСВ не противоречи на разпоредби и принципи на Конституцията. Оспорването следва да се отхвърли и в тази му част.

Воден от горното и на основание чл. 149 ал. 1 т. 2 от Конституцията, Конституционният съд

Р Е Ш И :

Обявява за противоконституционни разпоредбите на чл. 230, ал. 1 и чл. 230, ал. 2 в частта „извън случаите по ал. 1“, от Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 77 от 18.09.2018 г.).

Отхвърля искането за обявяване за противоконституционни на разпоредбите на чл. 230, ал. 2 в останалата ѝ част, ал. 3, ал. 4, ал. 5 и ал. 6 от Закона за съдебната власт (обн., ДВ, бр. 64 от 7.08.2007 г., посл. изм. и доп., ДВ, бр. 77 от 18.09.2018 г.).

Съдиите Георги Ангелов, Надежда Джелепова, Павлина Панова и Красимир Влахов са подписали решението с особено мнение в частта, с която се отхвърля искането на Върховния касационен съд относно чл. 230, ал. 2, ал. 3, изречение първо, ал. 4 и ал. 5 от Закона за съдебната власт.

Председател: Борис Велчев

О С О Б Е Н О М Н Е Н И Е

на съдиите Георги Ангелов, Надежда Джелепова, Павлина Панова и Красимир Влахов по к.д. № 2/2018 г.

Като подкрепяме по принцип мотивите на мнозинството относно противоконституционността на чл. 230, ал. 1 и ал. 2 в частта „извън случаите по ал. 1“ от ЗСВ, намираме, че разпоредбата на алинея втора на чл. 230 ЗСВ, както и логически свързаните и обусловени от нея разпоредби на ал. 3, изр. първо, ал. 4 и ал. 5 са противоконституционни.

След постановяване на настоящето решение на КС текстът на чл. 230, ал. 2 ЗСВ придобива следното съдържание: „Когато съдия, прокурор или следовател е привлечен като обвиняем за престъпление от общ характер, съответната колегия на Висшия съдебен съвет може да го отстрани от длъжност до приключването на наказателното производство. Колегията може да изслуша съдията, прокурора или следователя преди вземането на решение.“ Намираме, че правната уредба на налагането на тази изключително тежка за магистрата принудителна мярка, макар и предвидена в закон (ЗСВ), не е пропорционална на предвидената цел (гарантиране на престижа на професията) и не съдържа достатъчно гаранции за нейната справедливост/законосъобразност.

На първо място, отстраняването от длъжност на магистрата съгласно ал. 2 на чл. 230 ЗСВ е предвидено за изключително широк кръг престъпления. Нейното налагане е допустимо за всички престъпления от общ характер, независимо от тяхната субективна страна – умишлени или непредпазливи, от предвиденото за тях наказание – лишаване от свобода или по-леко (глоба, пробация), както и от това дали за престъплението е приложим чл. 78а НК (освобождаване от наказателна

отговорност с налагане на административно наказание). Същевременно чл. 129, ал. 3, т. 3 от Конституцията предвижда освобождаване на магистрат от длъжност само при влизане в сила на присъда, с която е наложено наказание лишаване от свобода за умишлено престъпление. Според нас неоправдано е разширен кръгът на престъпленията, за които магистрат може да бъде отстранен от длъжност, за които дори и да бъде постановена осъдителна присъда, той няма да бъде освободен от заеманата длъжност, а ще продължи да правораздава. Достатъчно условие за налагането на тази принудителна мярка е единствено и само съдията, прокурорът или следователят да са привлечени като обвиняеми за престъпление от общ характер. Следва да се отчете обстоятелството, че съгласно чл. 212, ал. 2 НПК досъдебно производство може да се образува и без изискването за наличие на достатъчно данни за извършено престъпление, наличието на които по принцип се преценява от прокурора, когато образува досъдебно производство по ал. 1. В хипотезата на ал. 2 досъдебното производство ще се счита за образувано с първото действие по разследването, когато се извърши някое от посочените в тази норма неотложни следствени действия. В този случай не се изисква нито постановление от прокурора за образуване на досъдебно производство, нито наличие на достатъчно данни за извършено престъпление. Необходимо е наличие на данни за престъпление, но не и преценка за тяхната достатъчност. Същевременно съгласно чл. 219, ал. 2 НПК фигурата на обвиняем може да възникне и със съставянето на протокола за първото действие по разследването срещу него. В този случай не се извършва преценка дали по делото са събрани „достатъчно доказателства за виновността на определено лице в извършване на престъпление“, така както изисква алинея първа. Следователно налице са не малък брой хипотези на автоматично образуване на досъдебно производство и също така автоматично привличане на лице като обвиняем. При тях преди обвиняемият да бъде привлечен не се извършва обоснована преценка за наличие на достатъчно данни (в първия случай) или доказателства (във втория). Независимо от това, при тези хипотези магистрат би се оказал привлечен като обвиняем, което е достатъчно основание да се поиска от съответната колегия на ВСС той да бъде отстранен от длъжност.

Вярно е, че съответната колегия на ВСС ще действа при условията на оперативна самостоятелност, но в рамките на нейните предели тя би могла да преценява само дали поисканото отстраняване е съответно на преследваната цел, която според нас може да бъде само опасност магистратът за възпрепятства или затруднява изясняването на обстоятелствата по делото, но не и, както мнозинството приема, отстояване на престижа на съдебната власт. Колегията на ВСС няма правомощията извън посоченото да извършва проверка и оценка на достатъчността на доказателствата, обезпечавачи обвинението към този момент. Като се отчете и фактът, че фигурата на обвиняем може да възникне още с първото действие по разследването, насочено спрямо него (например обиск, претърсване), то към този момент очевидно липсва каквато и да е възможност за преценка за обосноваността на обвинението спрямо магистрата. Колегията на ВСС е обвързана с формулираното обвинение, без нито тя, нито административният съд в случаите на обжалване, да могат в процедурата по отстраняване да преценяват доказателствата спрямо обвиняемия в този ранен етап на разследването. Според нас това крие особен риск за независимостта на магистратите, което е недопустимо в едно демократично общество.

Като не отричаме възможността магистрат, който е привлечен към наказателна отговорност, да бъде временно отстранен от длъжност, считаме, че законодателят трябва да предвиди това да става в конституционносъобразна процедура, съдържаща достатъчно гаранции за нейната справедливост и неограничаваща правата на обвиняемия магистрат повече от необходимото.

Законодателят вече е имал повод да създаде такава процедура – чл. 69 НПК – „отстраняване на обвиняемия от длъжност“, която в достатъчна степен гарантира правата на обвиняемите лица, като предвижда състезателна съдебна процедура със задължително участие на лицето и възможност за периодичен съдебен контрол на взетата мярка за процесуална принуда по искане на обвиняемия. Атакуваната пред Конституционния съд процедура, уредена в чл. 230, ал. 2 и 3, изр. 1, ал. 4 и ал. 5 ЗСВ не съдържа каквито и да е гаранции за осигуряване на пропорционалност в ограничаването на правата на обвиняемия магистрат. Тя не предвижда задължителност на участието му в производството по отстраняване на длъжност пред съответната колегия на ВСС, нито възможност за периодичен контрол върху взетата мярка. Възможността да бъде изслушан е поставена в зависимост от волята на решаващия орган, а не на тази на магистрата. Същевременно оспорената процедура не съдържа каквито и да е гаранции, че мярката няма да продължи прекомерно дълго, доколкото магистратът няма възможност да поиска нейното прекратяване и възстановяването му на длъжността преди на досъдебното производство да са изтекли максималнопредвидените за мерките за процесуална принуда срокове по чл. 234, ал. 8 НПК – една година и шест месеца при наличие на обвинение за тежко престъпление и повече от осем месеца – в останалите случаи. В съдебната фаза отстраняването от длъжност може да продължи без каквито и да е ограничение във времето – до приключването на наказателното производство срещу магистрата. Намираме, че конституционният принцип за равенството на гражданите пред закона в правовата държава трябва да намери отражение и в равните процесуални права на гражданите в наказателното производство – сходните процедури, ограничаващи едно и също право (правото на труд) трябва да съдържат сходни процесуални гаранции за законност. В оспорената процедура по чл. 230 ЗСВ липсва дори и сходство с процедурата по отстраняване от длъжност в наказателното производство, касаеща всеки друг обвиняем, различен от магистрата (чл. 69 НПК). Освен, че и в двете производства мярката „отстраняване от длъжност“ в рамките на досъдебното производство не може да продължи повече от сроковете по чл. 234, ал. 8 НПК, в производството по чл. 230 ЗСВ липсват каквито и да е други гаранции, присъщи на съдебната процедура по чл. 69 от НПК, които да обезпечават пропорционалността на мярката с преследваната цел и да защитават магистрата от произволно накърняване на конституционно признатото право на труд. Поради това намираме, че чл. 230, ал. 2, ал. 3, изр. 1, ал. 4 и ал. 5 ограничават в повече от необходимото правото на труд на магистрата, без за това да съдържат достатъчни гаранции, които да сочат, че тази мярка е пропорционална на преследваната от законодателя цел.

Освен това, след обявяване за противоконституционни на разпоредбата на чл. 100, ал. 2 от Закона за държавния служител (Решение № 5 от 2016 г.) и на чл. 214, ал. 2 от Закона за Министерство на вътрешните работи (Решение № 10 от 2018 г.), според действащото законодателство магистратите са единствената категория лица, по отношение на която са предвидени ред и условия за временно отстраняване от длъжност поради привличане като обвиняем, различни от общата

процедура, установена в чл. 69 НПК. По този начин в личен аспект магистратите са поставени в условия на неравнопоставеност спрямо всички останали граждани на Република България и по същество са дискриминирани въз основа на общественото им положение по смисъла на чл. 6, ал. 2 от Конституцията. Презумпцията за невинност като процесуална гаранция за правото на защита се отнася до всички, вкл. магистратите, на които практиката на Конституционния съд на общо основание признава право на защита, с каквото се ползват всички граждани (Решение № 3 от 1994 г.). Допустимите ограничения на правата на обвиняемия се свързват единствено с преценка за необходимостта от осъществяване на правосъдието по конкретното дело (чл. 31, ал. 4 от Конституцията), и именно в тази връзка разпоредбата на чл. 69 НПК предвижда възможност и ред за временно отстраняване от длъжност на обвиняем за умишлено престъпление от общ характер, когато деянието е извършено във връзка с работата му и има достатъчно основания да се счита, че служебното му положение ще създаде пречки за изясняване на обстоятелствата по делото. На практика нормата на чл. 31, ал. 4 от основния закон установява конституционната рамка, в която е допустимо правата на личността да бъдат ограничавани за нуждите на наказателното правосъдие, и е недопустимо конкретно по отношение на магистратите да бъдат установявани със закон други ограничения, поставящи ги в по-неблагоприятно положение, без това да произтича от необходимостта за постигане на правосъдието. От друга страна, предвидената в чл. 230, ал. 2 ЗСВ възможност за временно отстраняване на магистрат извън хипотезата на чл. 69, ал. 1 НПК, в институционален аспект накърнява изрично прокламираната от основния закон независимост на съдебната власт и в частност на съда като неин основен носител, като заедно с това по неоправдан начин накърнява и баланса в отношенията между властите, доколкото такава мярка не е предвидена за представителите на другите власти. Необходимостта от съхраняване на този баланс при осъществяване на държавната власт многократно е подчертавана в практиката на КС (Решение № 8 от 2005 г., Решение № 8 от 2006 г.). За разлика от „престижа” или „специфичния авторитет” на съдебната власт, който се налага да бъде изведен по тълкувателен път от нормите на Конституцията, независимостта на съдебната власт изрично е прокламирана като принцип, при което гаранция за тази независимост е защитеният личен статус на съдиите, прокурорите и следователите. Не виждаме каквото и да е основание по отношение на тях Конституционният съд да отстъпва от разбирането, че сам по себе си фактът на привличане на магистрата като обвиняем „не е съображение от конституционен порядък, което да може да обоснове ограничаването на основни права; че обществената оценка, която не е конституционно, а социалнопсихологическо понятие, „не предпоставя по необходимост накърняването на чужди субективни права, нито на система от права”, доколкото престъплението все още не е установено с влязла в сила присъда (Решение № 10 от 2018 г.).

Според мотивите на мнозинството, възможността привлечен като обвиняем магистрат да бъде временно отстранен от длъжност се налага и от съображения за гарантиране на неговата независимост, тъй като заплахата от наказателна санкция и от действия на прокурора в наказателния процес биха поставили същата на изпитание. Категорично не възприемаме тази теза. Положението на магистрат изисква да се проявява устойчивост спрямо всяка форма на неправомерно въздействие или натиск върху вътрешното убеждение, за да се обезпечи конституционният принцип, че при осъществяване на своите функции съдиите,

прокурорите и следователите се подчиняват само на закона (чл. 117, ал. 2 от Конституцията). Като гаранция за безпристрастност и независимост в работата на магистратите процесуалните закони уреждат института на отвода по конкретното дело. Трудно може да се поддържа обаче, че повдигането на обвинение само по себе си е в състояние да постави под съмнение независимостта на магистрата изобщо, по всички производства, които са му възложени по служба. Това означава да се отрече по принцип нравствената устойчивост на лицата, на които е поверено съхраняването на законността в държавата, с което неоправдано да се постави под съмнение изобщо способността на съдебната власт да осъществява конституционните си функции.

„Престижът” е естествено присъщ на всяка власт, доколкото държавната власт се основава на идеята за авторитета, схващан като убеждението и вътрешно мотивираното съгласие на правните субекти доброволно да ѝ сътрудничат. Не можем да приемем, че един съдия, прокурор или следовател олицетворява в по-голяма степен „престижа” на властта в сравнение например с един министър, който отговаря за провеждане на държавната политика в цяла област от държавната дейност, издава подзаконови нормативни актове, представлява държавата на международни форуми, заседава в Съвета на Европейския съюз и пр., поради което в много по-голяма степен е публична и обществено разпознаваема фигура в сравнение с магистрата.

В обобщение, намираме за неприемливо от конституционна гледна точка съображенията за „обществена оценка” или „престиж” да са оправдание за ограничаване на конституционните права единствено на магистратите, а не и на представителите на другите власти, в повече от необходимото за осъществяване на правосъдието по конкретното дело. В тази връзка следва да се има предвид и това, че макар и отстранен от длъжност, магистратът не изгубва това си качество и по отношение на него продължават да са в сила установените в чл. 195, ал. 1 ЗСВ несъвместимости, които не му позволяват да извършва друга платена професионална дейност, да заема изборна или назначаема длъжност в държавни и общински органи, организации и търговски дружества, да извършва търговска дейност, поради което временното му (и на практика безсрочно - поради липсата на определен срок за приключване на наказателното производство в съдебната му фаза) отстраняване от длъжност неоправдано го поставя в твърде уязвимо икономическо и социално положение. Именно защото временното отстраняване от длъжност съществено ограничава правата на гражданите, този институт не може да се тълкува и прилага разширително, извън конституционната рамка (а последната се съдържа единствено в разпоредбата на чл. 31, ал. 4 от основния закон), въз основа на абстрактни съображения за съхраняване на специфичния „престиж” на съдебната власт.

Противоконституционността на разпоредбата на ал. 2 на чл. 230 ЗСВ следва и на друго, самостоятелно основание, което произтича от ефекта на самото решение на Конституционния съд. След като разпоредбата на ал. 1 на чл. 230 ЗСВ е обявена за противоконституционна, като резултат от това и съобразно задължителното Решение № 22 от 1995 г., с което е дадено тълкуване на чл. 151, ал. 2, изр. 3 от Конституцията, Законът за съдебната власт в тази му част възстановява действието си в редакцията преди изменението на чл. 230 ЗСВ с ДВ, бр. 90 от 10.11.2017 г. Така отново става действаща разпоредбата на ал. 1 от чл. 230 ЗСВ в

редакцията към ДВ, бр. 65 от 11.08.2017 г., която предвижда, че при привличане на магистрат като обвиняем за умишлено престъпление от общ характер, съответната колегия на ВСС временно го отстранява от длъжност до приключване на наказателното производство. Същевременно мнозинството прие, че ал. 2 на чл. 230 ЗСВ в оспорената ѝ пред Конституционния съд редакция не е противоконституционна и следователно същата продължава да бъде действащ закон, който след влизане в сила на решението на съда по настоящото дело ще се прилага заедно с ал. 1 от предходната редакция на закона. При този резултат обаче със сигурност няма да е налице ясна и безпротиворечива законова уредба на временното отстраняване от длъжност на магистратите. По-конкретно, ще е налице вътрешно противоречие по въпроса, ще може ли съответната колегия на ВСС да отстранява от длъжност при обвинение за непредпазливо престъпление. Според старата ал. 1 - не, тъй като отстраняването се следва само при обвинение за умишлено престъпление от общ характер, а според ал. 2 в редакцията към ДВ, бр. 90 от 2017 г.- да, тъй като разпоредбата изисква само обвинение за престъпление от общ характер. Несъвместими са двете разпоредби и по въпроса относно възможността колегията на ВСС да извършва преценка за необходимостта от временно отстраняване на магистрата при обвинение в умишлено престъпление от общ характер. Разпоредбата на ал. 1 в редакция към ДВ, бр. 65 от 2017 г. предвижда в тази хипотеза автоматично отстраняване на лицето от длъжност, докато според ал. 2 в редакцията към ДВ, бр. 90 от 2017 г. колегията „може“ да го отстрани, т.е. въпросът е в дискреционната ѝ компетентност. Като резултат, отхвърлянето на искането за обявяване на ал. 2 за противоконституционна, в съчетание с обявената противоконституционност на ал. 1, има този съпътстващ резултат, че причинява пълен нормативен хаос по въпроса за временното отстраняване от длъжност на привлечени като обвиняеми магистрати, а с това се накърнява принципа на правовата държава по чл. 4, ал. 1 от Конституцията, който не допуска създаване на вътрешно противоречива правна уредба (Решение № 9 от 1994 г., Решение № 5 от 2000 г., Решение № 10 от 2009 г., Решение № 8 от 2012 г. и др.).

Конституционният съд е призван да бъде пазител на Конституцията. Най-малко неговите решения следва да бъдат източник на нетърпими правни положения, несъвместими с принципите на основния закон, на които съдът се явява гарант.

Съдии:

Георги Ангелов

Надежда Джелепова

Павлина Панова

Красимир Влахов